

УДК 378. 147

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-9\(43\)-73-84](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-9(43)-73-84)

Бордюг Наталія Сергіївна доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання, Національна академія педагогічних наук України, вул. М. Берлінського, 9, м. Київ, 04060, тел.: (044) 455-53-38, <https://orcid.org/0000-0002-3489-4669>

СИСТЕМА ДІАГНОСТИКИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. У статті здійснено обґрунтування важливості впровадження розробленої системи діагностики готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників. Визначено та охарактеризовано основні складові розробленої системи діагностики, які охоплюють теоретичні знання, методичні та педагогічні навички, практичний досвід, особистісні екологічні цінності, комунікативні навички. Доведено, що розроблена система діагностики є комплексною оцінкою готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дітей дошкільного віку, яка дозволить їм ефективно впроваджувати екологічне виховання в освітній процес. Виокремлено основні компоненти системи, а саме когнітивний, діяльнісний, мотиваційний, ціннісний. Визначено рівні готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників для кожного компонента системи. Оцінювання здійснюється за високим, достатнім та низьким рівнями. Визначено чотири етапи здійснення процесу діагностики готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників: початковий скринінг, практична діагностика, рефлексивна практика, підсумкове оцінювання. Виокремлено форми для ефективного оцінювання, а саме: тестові завдання, аналіз екологічних кейсів, чеклісти для спостереження, форма анкетування для самооцінки, протокол практичного оцінювання та спостереження, портфоліо, рефлексивні щоденники. Доведено, що запропонована система діагностики готовності майбутніх педагогів до екологічного виховання дошкільників дозволяє оцінити рівень теоретичних знань, практичних навичок, мотивації та особистісних цінностей, що в сукупності формує готовність майбутніх педагогічних працівників до ефективного впровадження екологічного виховання у закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: система діагностики, майбутні педагогічні працівники, екологічна компетентність, екологічне виховання, заклади освіти, дошкільники.

Bordiug Nataliia Sergiivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, leading researcher of the laboratory of extracurricular education Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine, 9 M. Berlinsky St., Kyiv, 04060, tel.: (044) 455-53-38, <https://orcid.org/0000-0002-3489-4669>

SYSTEM OF DIAGNOSTICS OF FUTURE TEACHERS READINESS TO IMPLEMENT ENVIRONMENTAL EDUCATION OF PRESCHOOLERS

Abstract. The article substantiates the importance of implementing the developed system of diagnostics of future teachers' readiness for environmental education of preschoolers. The main components of the developed diagnostic system, which include theoretical knowledge, methodological and pedagogical skills, practical experience, personal environmental values, and communication skills, are identified and characterized. It is proved that the developed diagnostic system is a comprehensive assessment of the readiness of future teachers to implement environmental education of preschool children, which will allow them to effectively implement environmental education in the educational process. The main components of the system are highlighted, namely cognitive, activity, motivational, and value. The levels of readiness of future teachers to implement environmental education of preschoolers for each component of the system are determined. The assessment is carried out at high, sufficient and low levels. Four stages of the process of diagnosing the readiness of future teachers to implement environmental education of preschoolers are identified: initial screening, practical diagnosis, reflective practice, and final evaluation. The forms for effective assessment are highlighted, namely: test tasks, analysis of environmental cases, observation checklists, self-assessment questionnaire, protocol for practical assessment and observation, portfolio, reflective diaries. It is proved that the proposed system of diagnostics of future teachers' readiness for environmental education of preschoolers allows to assess the level of theoretical knowledge, practical skills, motivation and personal values, which together forms the readiness of future teachers for the effective implementation of environmental education in preschool education institutions.

Keywords: diagnostic system, future teachers, environmental competence, environmental education, educational institutions, preschoolers.

Постановка проблеми. У сучасному світі екологічна свідомість стає ключовою складовою виховання підростаючого покоління, адже глобальні екологічні проблеми вимагають активних дій та відповідальної поведінки від кожної людини. Важливу роль у формуванні екологічних цінностей відіграє дошкільне виховання, коли дитина тільки починає пізнавати навколишній світ та усвідомлювати свою взаємодію з природою. Педагогічні працівники закладів дошкільної освіти є важливими агентами цього процесу, оскільки саме вони закладають основи екологічної культури в дітей. Однак для успішного впровадження екологічної освіти та виховання дошкільників необхідно забезпечити достатню підготовку майбутніх фахівців, у яких будуть сформовані екологічні компетентності. Надзвичайно актуальним є створення ефективної системи діагностики готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників. Це передбачає оцінку як професійних знань і практичних навичок, так і мотиваційних аспектів та особистісної готовності педагогів до впровадження екологічних знань у практику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі останніми роками зростає увага до питань екологічного виховання в системі дошкільної освіти, оскільки екологічні виклики сучасного світу вимагають формування екологічно свідомої особистості з раннього віку.

Концепція екологічної освіти України трактує екологічне виховання як процес формування екологічних знань, поглядів і переконань, заснованих на загальнолюдських принципах і законах природи [13]. Доведено, що екологічна культура відіграє важливу роль у створенні культурного іміджу та забезпеченні екологічної освіти майбутніх педагогів [23].

Освітній процес у закладах дошкільної освіти орієнтований на систематичне засвоєння знань про взаємодію людини з природою. Досліджено роль екологічного виховання в здобутті знань про довкілля, у формуванні відповідального ставлення до природи в процесі взаємодії з нею [15]. Визначено взаємопов'язані процеси екологічного виховання дошкільників, а саме розвиток екологічної культури шляхом засвоєння відповідних знань, формування у дітей навичок взаємодії з природою через особисто набутий практичний досвід, а також виховання дбайливого ставлення до навколишнього середовища [11]. Виокремлено напрями (інтелектуальний, персональний, внутрішня готовність) та завдання екологічного виховання в закладах дошкільної освіти, окреслено важливість здійснення цього процесу вихователями [1].

Важливою складовою здійснення екологічного виховання дітей у закладах дошкільної освіти є підготовка майбутніх педагогів. Огляд літератури вказує на кілька напрямів досліджень, пов'язаних з професійною підготовкою майбутніх фахівців, зокрема щодо вивчення професійної мотивації в майбутніх педагогів [7, 20-22]; підготовка майбутніх вихователів до екологічного виховання дошкільників на засадах етнопедагогіки [6]; використання проєктних технологій в еколого-педагогічній підготовці [14]; застосування природно-територіального комплексу під час підготовки майбутніх вихователів [9].

Виокремлено та охарактеризовано діагностичний інструментарій професійної компетентності майбутніх педагогів за такими компонентами: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний [18]. Визначено, що основою професійної компетентності є готовність майбутнього фахівця до здійснення педагогічної діяльності [12]. Проаналізовано поняття «готовність» як результат процесу підготовки майбутнього педагога [2].

Висвітлюється роль екологічної підготовки майбутніх вихователів для здійснення успішної екологічної освіти дошкільнят [16]. Досліджено новий підхід до підготовки майбутніх педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, який охоплює цілісну модель лідерської діяльності педагога в екологічній освіті дошкільників [10].

Науковцями розглянуто готовність майбутніх вихователів до здійснення еколого-педагогічної діяльності як системну властивість особистості, у структурі якої є емоційні, когнітивні, динамічні та регуляторні компоненти, пронизані еко- та дитиноцентричною мотивацією [8]. Окреслено структуру готовності майбутніх вихователів до формування навичок у дошкільників,

орієнтованих на сталий розвиток, яка містить ціннісний, когнітивний, рефлексивно-поведінковий та методичний компоненти [17].

Мета статті – розробити систему діагностики готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Екологічна освіта і виховання дошкільників повинні бути системними і починатися з раннього віку, адже саме в цей період закладаються основи поведінкових моделей та ставлення до навколишнього середовища, здійснюється формування екологічної свідомості. У процесі підготовки майбутніх педагогів до екологічного виховання важливим є формування у них не лише теоретичних знань, а й практичних умінь для інтеграції екологічних знань в освітній процес, а також розвиток екологічної свідомості самих педагогів, адже їх особистий приклад відіграє важливу роль у формуванні екологічних цінностей у дітей.

На основі досліджень [3, 4, 19] було визначено, що система діагностики готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників повинна містити такі основні складові:

– теоретичні знання – оцінювання у майбутніх педагогів рівня здобутих екологічних знань про екосистеми, біорізноманіття, зміни клімату та вплив людини на довкілля майбутніми педагогами. Вихователі повинні мати знання такого рівня, який буде доступним для дітей дошкільного віку;

– методичні та педагогічні навички – оцінювання здатності майбутніх педагогів використовувати ефективні форми, методи та засоби навчання, включаючи розповідь, практичні заняття та дослідження на свіжому повітрі, щоб залучити дітей дошкільного віку до екологічної освіти;

– практичний досвід - оцінювання готовності майбутніх педагогів організувати та проводити діяльність на свіжому повітрі, наприклад, прогулянки на природі, садівництво або екологічні проекти, наприклад зі зменшення відходів, а також здатності забезпечувати цікаве навчання та залучати дітей до заходів з охорони довкілля;

– особистісні екологічні цінності - оцінювання власних екологічних поглядів і практик майбутніх педагогів, оскільки вони мають вирішальне значення для формування у дітей дошкільного віку необхідних знань та навичок відповідальної екологічної поведінки;

– комунікативні навички – оцінювання здатності майбутніх педагогів пояснювати складні екологічні поняття простими словами, використовуючи наочність, ігри та інтерактивні дискусії. Вихователям необхідно залучати до екологічної освіти та виховання не лише дітей, а також їхні родини, доносячи важливість збереження та охорони навколишнього природного середовища.

Розроблено систему діагностики готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників (рис. 1).

Метою системи діагностики є комплексна оцінка готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дітей дошкільного віку. Це включає визначення рівня знань, практичних навичок, мотивації та ціннісних орієнтацій, що дозволить майбутнім педагогам ефективно впроваджувати екологічне виховання в освітній процес.

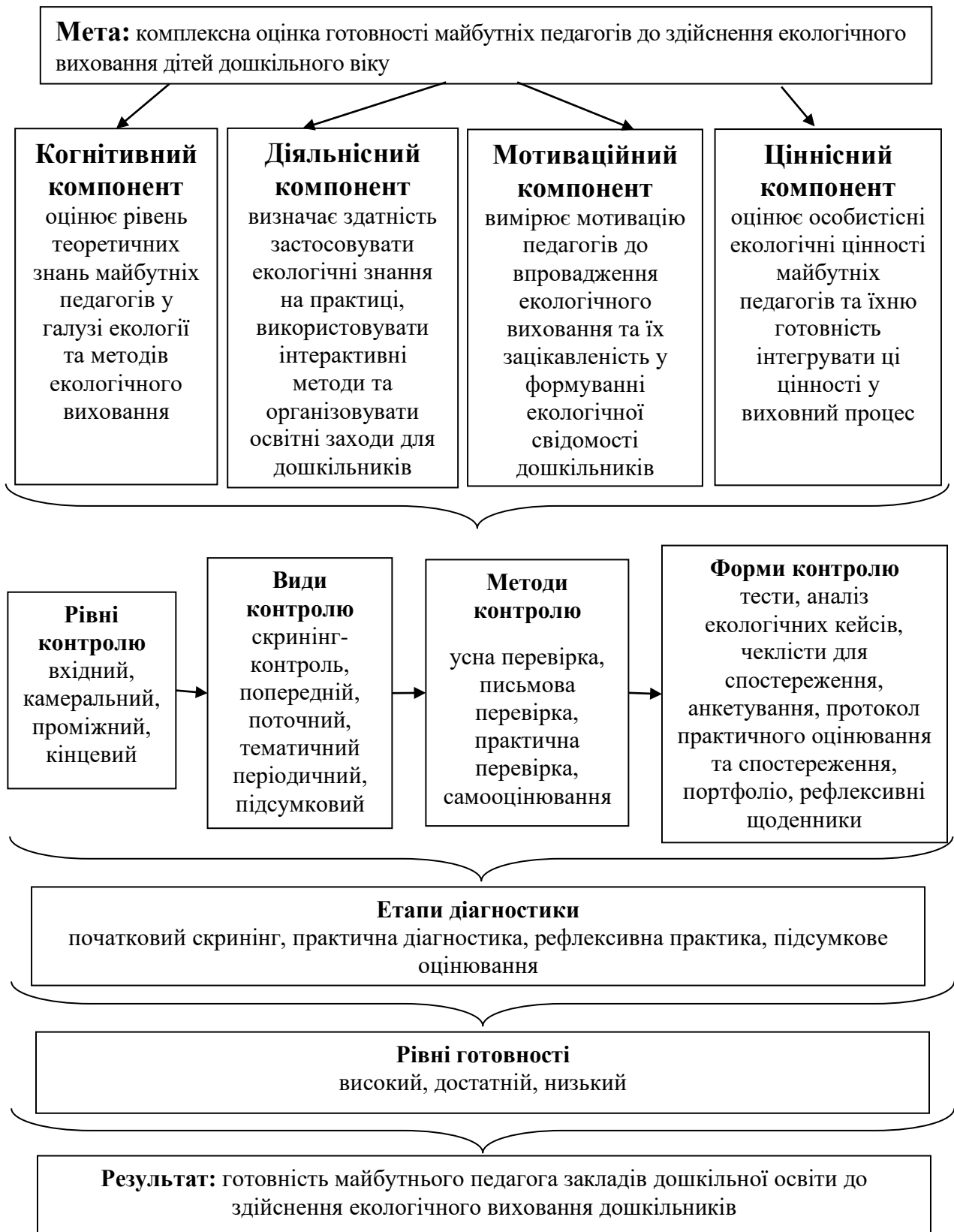

Рис. 1. Система діагностики готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників

Система діагностики готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників містить такі компоненти:

1. Когнітивний компонент – оцінює рівень теоретичних знань майбутніх педагогів у галузі екології та методів екологічного виховання. Когнітивний компонент включає сукупність знань, навичок та вмінь, необхідних для ефективного формування екологічної свідомості в дошкільників. Майбутні педагоги повинні володіти базовими знаннями з екології, природознавства, екоетики, а також сучасних екологічних проблем. Це включає знання про природні екосистеми, механізми їхнього функціонування, основи сталого розвитку, глобальні екологічні загрози та шляхи їх подолання. Важливо, щоб майбутні педагоги знали інтерактивні методи та технології навчання та виховання, які можна використовувати для інтеграції екологічних тем в освітній процес. Педагоги повинні розуміти, як адаптувати екологічний матеріал відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дошкільників, щоб сприяти ефективному засвоєнню інформації та вихованню екологічної свідомості.

2. Діяльнісний компонент – визначає здатність застосовувати екологічні знання на практиці, використовувати інтерактивні методи та організовувати освітні заходи для дітей. Діяльнісний компонент передбачає розвиток практичних умінь і навичок, необхідних для організації та реалізації екологічного виховання на дошкільному етапі. Основним елементом діяльнісного компонента є вміння планувати і організовувати екологічну діяльність, а саме: планування занять і заходів, спрямованих на екологічне виховання, з урахуванням вікових особливостей дошкільників; створення сприятливого розвивального середовища (екозони в групі, природничі куточки, екскурсії на природу); залучення дітей до практичної екологічної діяльності (догляд за рослинами, спостереження за тваринами, збирання сміття під час прогулянок). Важливим також є використання інтерактивних методів і прийомів, зокрема організація інтерактивних занять, на яких діти пізнають природу через гру, спостереження, творчі заняття (малювання природи, створення виробів з природних матеріалів); застосування ігрових методів, казок та мультфільмів на екологічну тематику, щоб діти краще усвідомили важливість збереження природи. Формування практичних навичок у дітей дошкільного віку передбачає навчання дітей правилам екологічної поведінки (бережне ставлення до природи, економія ресурсів, сортування сміття); розвиток у дітей навичок спостереження за природними явищами, участь у простих дослідах, пов'язаних із природою (наприклад, як росте рослина, як змінюється природа протягом року).

3. Мотиваційний компонент – вимірює мотивацію педагогів до впровадження екологічного виховання та їх зацікавленість у формуванні екологічної свідомості дошкільників. Мотиваційний компонент охоплює внутрішні спонукання, ціннісні орієнтири та інтереси педагога, які мотивують

його до реалізації екологічної освіти. Майбутній педагог повинен розуміти важливість екологічного виховання у формуванні відповідального ставлення до природи з раннього дитинства, усвідомлювати вплив екологічної освіти на формування загальної культури дошкільників, їхнього майбутнього відповідального ставлення до довкілля. Майбутній педагог повинен прагнути до особистісного та професійного розвитку, бути вмотивованим до постійного самовдосконалення у сфері екологічної освіти, участі в екологічних ініціативах, професійних семінарах, тренінгах, мати бажання застосовувати нові методики й підходи в екологічному вихованні.

4. Ціннісний компонент – оцінює особистісні екологічні цінності майбутніх педагогів та їхню готовність інтегрувати ці цінності у виховний процес. Ціннісний компонент охоплює такі важливі аспекти: усвідомлення важливості збереження природи та формування екологічної культури з раннього віку, усвідомлення відповідальності за виховання у дошкільників дбайливого ставлення до довкілля, формування особистої цінності природи та всіх живих істот як невід’ємної частини життя людини, виховання у дітей любові та поваги до природи через особистий приклад педагога. Майбутні педагоги повинні виховувати у дітей почуття відповідальності за власні вчинки щодо природи, розвивати доброзичливість і милосердя до всіх живих істот.

Діагностичний процес має бути послідовним і безперервним, щоб забезпечити комплексну оцінку готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників:

I етап – початковий скринінг – визначення базового рівня знань та ставлення майбутнього педагога до екологічної освіти та виховання. Використовують тести для оцінювання теоретичних знань з екології, опитування для визначення ставлення майбутніх педагогів до важливості екологічної освіти та виховання, особистих практик сталого розвитку, а також вивчення їхньої мотивації та поглядів на інтеграцію екологічної освіти та виховання в заклади дошкільної освіти;

II етап – практична діагностика – оцінювання здатності майбутнього педагога застосовувати теоретичні знання на практиці, в реальних умовах. Використовують метод спостереження для оцінювання методів викладання екологічних тем, взаємодії майбутніх педагогів з дошкільниками, здатності проведення занять на свіжому повітрі, використовуючи природне середовище як елемент екологічної освіти та виховання;

III етап – рефлексивна практика – формування професійної рефлексії та самооцінювання. Використовують методи саморефлексії (майбутні педагоги оцінюють свій досвід у сфері екологічної освіти та виховання, визначають професійні сфери для вдосконалення), обмін досвідом (майбутні педагоги оцінюють один одного, зосереджуючись на сильних сторонах і можливостях для зростання), відгуки досвідчених педагогів закладів дошкільної освіти про ефективність впровадження екологічної освіти та виховання у педагогічну практику;

IV етап – підсумкове оцінювання – надання комплексної оцінки готовності майбутнього педагога до впровадження екологічного виховання в закладах дошкільної освіти. Майбутні педагоги створюють портфоліо, яке містить розробки занять та виховних заходів на екологічну тематику, створених природоохоронних проєктів з дошкільниками тощо. Для оцінювання їхньої готовності аналізують портфоліо, ефективність проведеного заняття або заходу, визначають професійну компетентність та комунікативні навички.

Для ефективної оцінки готовності майбутніх педагогів необхідно використовувати різні інструменти, а саме: тестові завдання (тести з вибором варіантів відповідей, короткі питання, аналіз екологічних кейсів), чеклисти для спостереження, форма анкетування для самооцінки, протокол практичного оцінювання та спостереження, портфоліо, рефлексивні щоденники (записи про успіхи, виклики та ідеї для покращення викладання). Ці інструменти забезпечують комплексність оцінювання та надають змістовний зворотний зв'язок.

Готовність майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників оцінюється за високим, достатнім та низьким рівнем, враховуючи компоненти системи (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників

Рівні	Високий	Достатній	Низький
Компоненти			
Когнітивний	педагог глибоко розуміє екологічні поняття і вміє застосовувати їх на практиці	педагог володіє базовими знаннями, проте є труднощі з інтеграцією в освітній процес	недостатні знання та вміння в галузі екологічного виховання
Діяльнісний	здатність самостійно розробляти та проводити екологічні заняття та заходи, впроваджувати проєктні технології	часткова здатність до розробки та впровадження екологічних заходів	труднощі у плануванні занять та процесі реалізації екологічного виховання
Мотиваційний	педагог має сильну мотивацію та зацікавленість в екологічному вихованні	мотивація присутня, але є потреба в подальшому стимулюванні	слабка зацікавленість або відсутність мотивації
Ціннісний	педагог демонструє екологічну свідомість і готовність до виховання природоохоронних цінностей у дітей	педагог усвідомлює важливість екологічних цінностей, але не завжди їх інтегрує в професійну діяльність	слабкий рівень екологічної свідомості та ціннісних орієнтацій

Під час розробки ефективної системи діагностики готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників необхідно враховувати індивідуальні особливості студентів, рівень їхньої підготовки, а також сучасні педагогічні тенденції, зокрема інтеграцію екологічних знань у всі сфери освітньо-виховного процесу. Застосування сучасних інтерактивних методів, таких як кейс-методи, ігрові технології, проектна діяльність, може значно підвищити ефективність підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти. Також важливо стимулювати майбутніх педагогів до постійного професійного розвитку, оскільки екологічне виховання є динамічною сферою, яка потребує адаптації до нових викликів.

Ефективна система діагностики готовності майбутніх педагогів до здійснення екологічного виховання дошкільників є важливим елементом підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів. Вона допомагає не лише оцінити наявні знання та вміння, але й стимулювати розвиток особистісної екологічної культури педагогів. У результаті, це сприятиме формуванню екологічно свідомого покоління, здатного відповідально ставитися до природних ресурсів та довкілля.

Висновки. Запропонована система діагностики готовності майбутніх педагогів до екологічного виховання дошкільників є комплексною та багатоступеневою, яка охоплює всі ключові компоненти педагогічної діяльності. Вона дозволяє оцінити рівень теоретичних знань, практичних навичок, мотивації та особистісних цінностей, що в сукупності формує готовність майбутніх педагогічних працівників до ефективного впровадження екологічного виховання у закладах дошкільної освіти.

Література:

1. Бастрасова Т. О. Сучасні проблеми екологічного виховання дошкільників. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі* : зб. наук. праць. 2019. Вип. 3. С. 24–27.
2. Бех І. Д. Виховання особистості. К. : Либідь, 2008. 848 с.
3. Бордюг Н. Критерії та показники сформованості в старшокласників екологічної компетентності засобами проектно-дослідницької діяльності. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України. Вип. 27. Кн. 1. 2023. С. 90-104.
4. Бордюг Н. С. Теоретичні і методичні основи підготовки фахівців природоохоронної галузі до екологічного моніторингу у системі післядипломної освіти : дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2019. 472 с.
5. Бордюг Н.С. Розробка системи діагностики компетентностей з моніторингу довкілля у майбутніх фахівців. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2016. №12(8). С. 28-33.
6. Ващак О.О. Підготовка майбутніх вихователів до екологічного виховання дошкільників на засадах етнопедагогіки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Полтава, 2010. 298 с.
7. Граб О. Мотиваційна складова готовності майбутніх вихователів до формування первинних уявлень про природне довкілля в дітей дошкільного віку (за результатами констатувального етапу дослідження). *Освіта. Інноватика. Практика*, 2024. Том 12, № 1. С. 48-56.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 9(43) 2024

8. Граматик Н. В. Готовність майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти до формування першооснов екологічної відповідальності вихованців. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Серія «Педагогічні науки». 2017. Вип. 36. С. 58-63.

9. Завгородня Л.П. Застосування особливостей Сумського природно-територіального комплексу в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільного закладу. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2003. Вип. 2. С. 38-45.

10. Іванчук С. А. Готовність майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку як результат фахової підготовки. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2021. 3(102). С. 123-135.

11. Іванчук С. А. Сутність поняття екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. № 78. С. 74-78.

12. Коновальчук І. І. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти на засадах компетентнісного підходу: теоретичний аналіз. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Серія : Педагогіка та психологія. 2015. Вип. 764. С. 65-72.

13. Концепція екологічної освіти України. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2002. № 7. С. 3-23.

14. Крайнова Л.В., Трубник І. В. Розвиток екологічної свідомості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Дошкільна освіта*. 2004. №1. С. 20-25.

15. Курняк Л. Д. Екологічна культура: поняття і реальність. *Вища освіта України*. 2006. № 3. С. 32-37.

16. Лисенко Н. В. Теорія і методика формування еколого-педагогічної культури вихователя дошкільного закладу в системі вищої педагогічної освіти України: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 1996. 448 с.

17. Миськова Н. М. Підготовка майбутніх вихователів до формування у старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.004. Хмельницький, 2018. 23 с.

18. Шапран Ю. Діагностика професійної компетентності студентів педагогічного університету методом аналізу поведінкових індикаторів. *Вісник Черкаського ун-ту*. Сер.: Педагогічні науки. Черкаси, 2015. С.141-148.

19. Bordiug N. Criteria and formation levels of professional competences of specialists of the nature protection branch in ecological monitoring. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2019. №4(31). С.4-7.

20. Burkovičová R. Motivation to Become a Preschool Teacher. *New Educational Review*. 2016. №1. P. 181-191.

21. Gavora P., Wiegerová A. Selfefficacy of Students in a Preschool Education Programme: The Construction of a Research Instrument. *New Educational Review*. 2017. Vol. 47. № 1. P. 125-138.

22. Kaiser F., Roczen N., Bogner F. Competence formation in environmental education: advancing ecology-specific rather than general abilities. *Umweltpsychologie*. 2008. 12(2). P. 56-70.

23. Tolochko S., Bordiug N., Mironets L., Mozul I., Tanasiichuk, I. Forming ecological culture in educational applicants within the context of modern education. *Amazonia Investiga*. 2023. № 12 (61). P. 41-50.

References:

1. Bastrakova, T. O. (2019) Suchasni problemy ekolohichnoho vykhovannia doshkilnykiv [Modern problems of ecological education of preschoolers]. *Doshkilna osvita u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori* : zb. nauk. Prats, 3, 24–27. [in Ukrainian].

2. Bekh, I. D. (2008) Vykhovannia osobystosti [Education of the personality]. K. : Lybid, 848. [in Ukrainian].

3. Bordiug, N. (2023) Kryterii ta pokaznyky sformovanosti v starshoklasnykiv ekolohichnoi kompetentnosti zasobamy proiektno-doslidnytskoi diialnosti [Criteria and indicators of formation of environmental competence among high school students by means of project and research activity]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi: zb. nauk. prats.* Kyiv: Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy. 27, 1, 90-104. [in Ukrainian].
4. Bordiug, N. S. (2019) Teoretychni i metodychni osnovy pidhotovky fakhivtsiv pryrodokhoronnoi haluzi do ekolohichnoho monitorynhu u systemi pisliadyplomnoi osvity [Theoretical and methodological fundamentals of environmental specialists training in environmental monitoring within the system of postgraduate education] : dys. ...d-ra ped. nauk. Kyiv, 472. [in Ukrainian].
5. Bordiug, N.S. (2016) Rozrobka systemy diahnostryky kompetentnosti z monitorynhu dovkillia u maibutnikh fakhivtsiv [Development of a system for diagnosing competencies in environmental monitoring of future specialists]. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 12(8), 28-33. [in Ukrainian].
6. Vashchak, O.O. (2010) Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do ekolohichnoho vykhovannia doshkilnykiv na zasadakh etnopedahohiky [Preparation of the future tutors to the ecological education of preschool children on the basis of ethnopedagogics]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Poltava, 298. [in Ukrainian].
7. Hrab O. (2024) Motyvatsiina skladova hotovnosti maibutnikh vykhovateliv do formuvannia pervynnykhuiavlen pro pryrodne dovkillia v ditei doshkilnoho viku (za rezultatamy konstatyvalnoho etapudoslidzhennia) [The motivational component of readiness of future educators to form primary ideas about the natural environment in children of preschool age (based on the results of the statement stage of the research)]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 12, 1, 48-56.
8. Hramatyk, N. V. (2017) Hotovnist maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh zakladiv osvity do formuvannia pershoosnov ekolohichnoi vidpovidalnosti vykhovantsiv [Ready for future masters of preschool education units to the formation of first suspension of environmental responsibility in researchers]. *Naukovyi visnyk Izmail'skoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu. Seriiia «Pedahohichni nauky»*, 36, 58-63. [in Ukrainian].
9. Zavhorodnia, L.P. (2003) Zastosuvannia osoblyvosti Sum'skoho pryrodno-terytorialnoho kompleksu v protsesi fakhovoi pidhotovky maibutnikh vykhovateliv doshkilnoho zakladu [Application of Peculiarities of Sumy Natural and Territorial Complex in the Process of Professional Training of Future Preschool Teachers]. *Visnyk Hlukhiv'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Seriiia: Pedahohichni nauky*, 2, 38-45. [in Ukrainian].
10. Ivanchuk, S. A. (2021) Hotovnist maibutnikh vykhovateliv do formuvannia ekolohichno dotsilnoi povedinky u ditei doshkilnoho viku yak rezultat fakhovoi pidhotovky [Readiness of future educators for the formation of environmentally friendly behavior in children of preschool age as a result of professional understanding]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*, 3(102), 123-135. [in Ukrainian].
11. Ivanchuk, S. A. (2020) Sutnist poniattia ekolohichno dotsilnoi povedinky ditei doshkilnoho viku [The essence of the concept of ecologically appropriate behaviour of children of preschool age]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*, 78, 74-78. [in Ukrainian].
12. Konovalchuk, I. I. (2015) Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu: teoretychnyi analiz [Training of future specialists in preschool education on the basis of competence-based approach: theoretical analysis]. *Naukovyi visnyk Chernivets'koho universytetu. Seriiia : Pedahohika ta psykholohiia*, 764, 65-72. [in Ukrainian].
13. Kontseptsiia ekolohichnoi osvity Ukrainy. (2002) [The concept of environmental education in Ukraine]. *Informatsiinyi zbirnyk Ministerstva osvity i nauky Ukrainy*. 7, 3-23. [in Ukrainian].

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 9(43) 2024

14. Krainova, L.V., Trubnyk, I. V. (2004) Rozvytok ekolohichnoi svidomosti maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv [Development of environmental awareness of future preschool teachers]. *Doshkilna osvita*, 1, 20-25.
15. Kurniak, L. D. (2006) Ekolohichna kultura: poniattia i realnist [Ecological culture: concept and reality]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 3, 32-37. [in Ukrainian].
16. Lysenko, N. V. (1996) Teoriia i metodyka formuvannia ekoloho-pedahohichnoi kultury vykhovatel'ia doshkilnoho zakladu v systemi vyshchoi pedahohichnoi osvity Ukrainy [Theory and methods of formation of ecological and pedagogical culture of preschool teacher in the system of higher pedagogical education of Ukraine]: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04. Kyiv, 448. [in Ukrainian].
17. Myskova, N. M. (2018) Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do formuvannia u starshykh doshkilnykiv navychok, oriientovanykh na stalyy rozvytok [Preparation of the future kindergartners of the institutions of pre-school education to formation of senior pre-schoolers' skills directed to continuous development]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.004. Khmelnytskyi, 23. [in Ukrainian].
18. Shapran, Yu. (2015) Diahnostyka profesiinoi kompetentnosti studentiv pedahohichnoho universytetu metodom analizu povedinkovykh indyikatoriv [Diagnostics of professional competence students of pedagogical universities the method of analysis of behavioral indicators]. *Visnyk Cherkaskoho un-tu*. Ser.: Pedahohichni nauky. Cherkasy, 141-148. [in Ukrainian].
19. Bordiug, N. (2019) Criteria and formation levels of professional competences of specialists of the nature protection branch in ecological monitoring. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 4(31), 4-7. [in English].
20. Burkovičová, R. (2016) Motivation to Become a Preschool Teacher. *New Educational Review*, 1, 181-191. [in English].
21. Gavora, P., Wiegrová, A. (2017) Selfefficacy of Students in a Preschool Education Programme: The Construction of a Research Instrument. *New Educational Review*, 47, 1, 125-138. [in English].
22. Kaiser, F., Roczen, N., Bogner, F. (2008) Competence formation in environmental education: advancing ecology-specific rather than general abilities. *Umweltpsychologie*, 12(2), 56-70. [in English].
23. Tolochko, S., Bordiug, N., Mironets, L., Mozul, I., Tanasiichuk, I. (2023) Forming ecological culture in educational applicants within the context of modern education. *Amazonia Investiga*, 12 (61), 41-50. [in English].